

EXCERPTA

22. zenbakia

1988-martxo

gaiak

orrialdeak

Greko-Euskarazko gramatika-konposaketa (Orixe).....	461
Hesiodo-ren Teogonia.....	462-463
Euskal Armarririk(latinezko idazkunak).....	464
Definitiones, etymologiae, explicationes, e Sancti Augustini scriptis depromptae.....	465-474
De vita exemplarium presbyterorum vasconum:(IX)G.Garitaonandia.....	475-476
Grezia-ko Mitologia (barne-orrietako eraskina)	

latin-grekozko idazleen
itzulpen-ikerketa lanak

'Avá =1)gora,-ra;2)bir-;3)alde;4)-bana;5)-ume.
 Bir- horrekin,ikus adibide herrikoiak Azkue-ren "MORFO-
 LOGIA"-n.

anablástE|ma=urtume;antxume.

anámesos=erdiKO.

Izenak itzulgaitzago dira eta,aditzen adibideak ipini-
 ko ditut.

anachoréO=aldegin.

anabiOskomai=birjaio,sorberritu.

anadiplóO=bikatu.Bapikatu(AN),exagerar,bat-
 bi-ka-tu.

Faktitiboak:anabibatzO=igoerazi.

anágO=aitzinarazi.

(1)anatzéO=irtenarazi.

anathallO= birlorarazi.

anamimnEsko=oroitarazi.

(2)anairéO=alderagin.

analískO=galduerazi.

anastalítzO=jarioazi.

(1)...anapietzO.

(2)...anachorítzO.

Nikolas Ormaetxea

1942

(jarraitzeko)

ΗΣΙΟΔΟΥ
Θ Ε Ο Γ Ο Ν Ι Α

139 Γείνατο δ' αὖ Κύκλωπας ὑπέρβιον ἤτορ ἔχοντας,
Βρόντην τε Στερόπην τε καὶ Ἄργην ὄβριμόθυμον,
[οἱ Ζηνὶ βροντὴν τε δόσαν τεύξαν τε κεραυνόν.]
Οἱ δὴ τοι τὰ μὲν ἄλλα θεοῖς ἐναλίγκιοι ἦσαν,
μοῦνος δ' ὀφθαλμὸς μέσσω ἐνέκειτο μετώπῳ.
[Κύκλωπες δ' ὄνομι' ἦσαν ἐπώνυμον, οὐνεκ' ἄρα σφέων
κυκλωτερῆς ὀφθαλμὸς εἰς ἐνέκειτο μετώπῳ]
ἰσχύς δ' ἦδ' βίη καὶ μηχαναὶ ἦσαν ἐπ' ἔργοις.

147 Ἄλλοι δ' αὖ Γαίης τε καὶ Οὐρανοῦ ἐξεγένοντο
τρεῖς παῖδες μεγάλοι τε καὶ ὄβριμοι, οὐκ ὀνομαστοί,
Κόττος τε Βριάρεώς τε Γύης δ', ὑπερήφανα τέκνα.
Ἵτων ἑκατὸν μὲν χεῖρες ἀπ' ὤμων ἀΐσσοντο
ἄπλαστοι, κεφαλαὶ δὲ ἑκάστῳ πεντήκοντα
ἐξ ὤμων ἐπέφυκον ἐπὶ σιβηροῖσι μέλεσσιν·
ἰσχύς δ' ἀπληγτος κρατερῆ, μέγαν ἐπὶ εἶδει.

Kiklopeak ere sortu zituen, gogoz adoretuak, Bronte, Sterope eta Arge barru-kementsua, geroago Zeus-i trumonia eman eta oineztarria landu ziotenak. Denetan ziren jainkoen antzekoak hontan izan ezik: begi bakarra zuten bekoki erdi-erdian. (Kiklope esaten zitzaien bekoki erdian begi bakarra, borobila, zutelako). Indarra, kemena eta esku trebeak ekintzetan erakutsi zituzten. Lur-Ortze engandik beste hiru seme handi, kementsu eta ezin esan halako modukoak jaio ziren, Koto, Briareo eta Gias: halako seme harrorik! Sorbaldatik ehun esku garaitezin zintzilik eta sorbaldatik gora bakoitzari berrogei eta hamar buru irten zitzaizkion soin-atal giartsuen gainean. Kemen handikoak eta indar neurtezinekoak beren gorpuzkera itzalean.

(vv.: 139-153)

BERRASOETA

(euskal abizena)

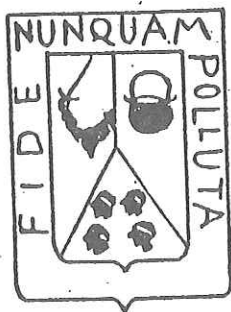
LATINEZ: "Qui dum viveret juste vixit, post mortem feliciter vivit".

EUSKARAZ: "Bizitzaldia zuzenki igaro duena, hil ondoren zorionez (bizi) da".

(Euskal abizena)

LATINEZ: "Fide nunquam polluta".

EUSKARAZ: "Leialtasuna inoiz lohitu gabe".

EGINO

114 **LANDAREDIA**: "Hinc est etiam aliud, quoniam μόσχος graece vitulus dicitur, μοσχεύματα quidam non intellexerunt esse plantationes, et vitulamina interpretati sunt... et tamen sententia manifestissima est, quia clarescit consequentibus verbis: namque, Adulterinae plantationes non dabunt radices altas (Sap. 4, 3)"
(De doctrina christiana, lib. II, 12-18)

Eta besterik sortzen da hortik, grekoz μόσχος zekorra delako, μοσχεύματα batzuk landare-alorrak ulertu orderez landare-erneak ulertu zuten... eta hala ere esanahia argi baino argiago dago hurrengo datozen berbetatik: bada, ayen aldakaitzek erro sakonak ez ditute egingo (Yakintza, 4, 3-aipamen hau Olabide-ren itzulpenetik hartu dut)

115 **LAR-GITXI**: "Nimis dici solet in consuetudine sermonis latini, quod plus est quam debet: cui contrarium est parum, quod minus est quam debet. Sed nimis graece ἄγαν dicitur; iste autem versus non habet ἄγαν sed habet σφόδρα.
(Enarrationes in Psalmos, 108, 32)

Eguneroko latinean lar da behar baino gehiago dena: honen aurkakoa gitxi, behar baino eskasago, urriago, Grekoz lar ἄγαν da; eta bertso honek, berriz, σφόδρα dakar".

116 **LEGEA**: "Nolite enim attendere quia lex in latina lingua feminini generis est; in graeca masculini est: sed sive sit feminini generis in loquendo, sive masculini, non praescribit veritati locutio. Lex enim magis masculinam vim habet quia regit, non regitur."
(Enarrationes in Psalmos, 59, 10)

Ez begira, gero, legea latin hizkuntzaz femenino dela generoz eta grekoz maskulino: generoz femenino bada mintzatzean edo maskulino bada, izenaren motak ez du aldatzen izanaren mamia. Legeak, bada, indar maskulinoa du gehiago, bera bait da zuzentzailea eta ez zuzendurikoa."

νόμος, ου δ..... maskulino

lex, legis..... lege, arau..... femenino

117 **LEHIA-INARTZIA**: "52. Ne quis sane arbitretur hoc esse invidiam quod est aemulatio: vicina enim sunt, et propter ipsam vicinitatem plerumque utrumlibet horum pro altero, vel aemulatio pro invidia, vel invidia pro aemulatione pomitur. Sed quia utrumque his locis suis dictum est, utique distinctionem de nobis flagitant. Nam aemulatio est dolor animi, cum alius pervenit ad rem quam duo pluresve appetebant, et nisi ab uno haberi non potest. Istam sanat pax, qua id appetimus, quod omnes qui appetunt, si assequantur, unum in eo fiunt. Invidia vero dolor animi est, cum indignus aliquis videtur assequi, etiam quod tu non appetebas. Hanc sanat mansuetudo, cum cum quisque ad iudicium Dei revocans, non resistit voluntati eius, et magis ei credit recte factum esse, quam sibi quod putabat indignum".

(Epistolae ad Galatas expositionis liber unus)

Ez dezala uste inortxok bekaizkeria eta lehiaketa bat direla. Hurbil dabilta, bai, eta hurbiltasun hau dela eta, askotan biak hartzen dira bata bestearen lekuan, edo lehia bekaitzaren orde, edo bekaitza lehiaren orde. Eta beren leketan biak erabili izan bait dira, argitasuna eskatzen digute. Lehia zer da? Barruko mina bat heltzen denean bik edo gehiagok bilatzen zutenera, batek bakarrik lor dezakeenera, alegia. Hau bakeak osatzen du; bila dabilta guztiek lortuz gero bertan bat egiten diren bakez bilatzen badugu. Bekaitza, ordea, gogoaren mina da, zuk nahi ez zenuena ere duin ez den batek lortzen duela dirudienean. Hau otzan izanaz osatzen da; norberak Jaungoikoaren epaia onartuz, haren borondateari jarkitzen ez bazaio, eta besteari zuzenkiago egina zaiola us te badu berari baino, haintzakotzat ez bazuen ere.

• Hasieran inartzia ipini badut ere, geroago BEKAITZA. Hobeki dator latinezko testoarekin alderatzeko:

bekaitza < begi-gaitza

invidia < in-video

118 **LELOAK**: "Quidam vero tantae sunt fatuitatis, ut non multum a pecoribus differant; quos moriones vulgo vocant".

(Epistola 166, 17)

Batzu hartarainoko ergelak dira, abereeeiez diete alde handirik kentzen; horiei herrian leloak esaten diete.

"Nam et illi quos vulgo moriones vocant, quanto magis a sensu communi dissonant, magisque absurdi et insulsi sunt, tantum magis nullum verbum emittunt quod revocare velint."

(Epistola, 143, 3)

Herrian leloak esaten zaien horiek, zenbat eta zentzun gitxiagokoak, zenbat eta ganorabakoagoak eta gatzbakoa-goak, are gitxiago esandako barbarik zuzentzeko gauza dira.

"Ipsos quoque fatuos videmus, quos vulgo moriones vocant, ad cordatorum delicias adhiberi, et mancipiorum aestimatione pretiosiores esse cordatis".

(De peccatorum meritis et remissione et de baptismo parvulorum, 1, 35-66)

Eta ergel horiek, herriarentzat leloak, nola darabiltzaten zuhurren atseginerako dakusagu eta nola jopuen estimuan gehiagotzat diren zuhurrak eurak baino.

Eneas eta Kreusa-ren semea. Amaren aldetik Priamo-ren bi-loba eta aitarenetik Aphrodita-rena. Beste tradizio batek Lavinia, Latino erregearen alaba, ematen dio amatzat. Tradizio honen arauera Askanio ez zen jaio Eneas Itali-ra heldu artean. Leiendarik zaharrenak dioenez, Askanio aitak atera zuen Kreusa eta Ankises-ekin batera Troia jaustean. Gero aitak, antza denez, Prepontide-ra bidali zuen eta han errege izan zen Eskamandrio-rekin Troade-ra itzuli arte, Troia hiria berreraikitzeke. Eskamandrio hau Hektor-en semea zen.

Beste tradizio baten esanez, Askanio-k aita lagundu zuen Itali-ra eta Eneas, zaharra zela, atzera joan zela Asia-ra eta Troia-ren erregetza izan zuela, hiltzerakoan agintaritza semeari emanez. Edozein modutan ere, tradizioz bizi-enak, Eneas-en Erromako leienda berakin loturik duenak, Askanio Italia-n kokatua eta bertakoatua agertzen digu. Eneida-k Askanio gaztetxoaren nortasuna garatu du. Bergili-k gazterik aurkeztu digu, pubertaroan sartzeaz. Askanio-k Ankises-en omenez, hil ondoren, antolatutako Joko Troiarretan parte hartzen du. Latio-ko basoetan ehizan zebilela, oreinkume sakaratu bat ohartzeke hil zuen eta bertako en haserrrea biztu zuen. Aitaren kutuna zen, Troiar erbeste-ratuen itzaropena, eta Venus bere amonaren laztanak hartzen ditu.

Elezaharrak dioenez, Eneas hildakoan Askanio Latindarren erregea izan zen. Etruskoen aurka borrokan ageri zaigu eta Numitio ibaiaren ondoan menperatzen ditu. Eneas-ek Lavinia sortu eta hoeitamar urte beranduago Askanio-k Alba Longa eraiki zuen, Erromaren hiri ama, behinola bere aitak

basurde-eme zuri. eta hogei eta hamar basurde kumeren o
paria egin zuen lekuan bertan. Hortara bultzatua izan
zen, Latinoak aurka bait zituen eta Eneas-en alarguntsa-
ren, bere amorde Lavinia-ren, alde.

Eneas hil eta Lavinia-k, haurdun zegoen orduan, basora i-
hes egin zuen, jaiotzeko zen haurra bere aitagarrebak
hilko zuen beldurrez. Tino edo Tirreno artzainaren etxe-
an bilatu zuen aterpea. Hantxe jaio zen Silvio bere seme
a. Tino-k herri Latindarraren haserrea biztu zuen Askan-
oren aurka. Askanio hil eta Silvio jarraitu zitzaion Al-
ba -ko agintaritzan.

Askanio izena du gehien bat, noiz edo noiz Julo esaten
bazaio ere. Izen hau zela eta, Juliotarren erromatar sen-
diak Julo hartu zuen asabatzat.

Dum Turnus Rutulos animis audacibus implet, 475
Allecto in Teucros Stygiis se concitat alis.
Arte nova speculata locum, quo litore pulcher
Insidiis cursuque feras agitabat lulus,
Hic subitam canibus rabiem Cocytia virgo
Objicit et noto nares contingit odore, 480
Ut cervum ardentem agerent; quæ prima laborum
Causa fuit belloque animos accendit agrestes.
Cervus erat forma præstanti et cornibus ingens,
Tyrrhidæ pueri quem matris ab ubere raptum
Nutribant Tyrrhusque pater, cui regia parent 485
Armenta et late custodia credita campi.
Adsuetum imperiis soror omni Silvia cura
Mollibus intexens ornabat cornua sertis
Pectebatque ferum puroque in fonte lavabat.
Ille, manum patiens mensæque adsuetus herili, 490
Errabat silvis rursusque ad limina nota
Ipse domum sera quamvis se nocte ferebat.
Hunc procul errantem rabidæ venantis Iuli
Commovere canes, fluvio cum forte secundo
Deflueret ripaque æstus viridante levaret. 495

Ipse etiam, eximiæ laudis succensus amore,
Ascanius curvo direxit spicula cornu;
Nec dextræ erranti deus abfuit, actaque multo
Perque uterum sonitu perque ilia venit arundo. 500
Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit
Successitque gemens stabulis questuque cruentus
Atque imploranti similis tectum omne replebat.
Silvia prima soror, palmis percussa lacertos,
Auxilium vocat et duros conclamat agrestes. 505
Olli (pestis enim tacitis latet aspera silvis)
Improvisi adsunt, hic torre armatus obusto,
Stipitis hic gravidis nodis: quod cuique repertum
Rimanti, telum ira facit. Vocat agmina Tyrrhus,
Quadrifidam quercum cuneis ut forte coactis
Scindebat, rapta spirans immane securi. 510
At sæva e speculis tempus dea nacta nocendi
Ardua tecta petit stabuli et de culmine summo
Pastorale canit signum cornuque recurvo
Tartaream intendit vocem, qua protinus omne
Contremuit nemos, et silvæ insonuere profundæ; 515
Audiit et Triviæ longe lacus, audiit amnis
Sulfurea Nar albus aqua fontesque Velini,

Et trepidæ matres pressere ad pectora natos.
 Tun vero ad vocem celeres, qua buccina signum
 Dira dedit, raptis concurrunt undique telis
 Indomili agricolæ; nec non et Troia pubes
 Ascanio auxilium castris effundit apertis.
 Direxere acies. Non jam certamine agresti,
 Stupitibus duris agitur sudibusve præustis;
 Sed ferro ancipiti decernunt atraque late
 Horrescit strictis seges ensibus æraque fulgent
 Sole lacessita et lucem sub nubila jactant:
 Fluctus uti primo cœpit cum albescere vento,
 Paulatim sese tollit mare et altius undas
 Erigit, inde imo consurgit ad æthera fundo.

520

525

(P. Virgilio Maronis "Aeneidos" liber VII; vv.:
 475-530)

119 MAILADIA: "Nostis quosdam psalmos inscribi Canticum graduum: et ibi quidem in graeca lingua satis evidens est, quid dicat ἀναβαθμοί . Ἀναβαθμοί enim gradus sunt, sed ascendentium, non descendentium. Latinus quia non potuit proprie dicere, generaliter dixit: et quoniam gradus appellavit, ambiguum reliquit utrum ascendentium essent, an descendentium."
 (Enarrationes in Psalmos, 38, 2)

Dakizuenez, salmu batzuk mailadiaren Abestia dute izentzat. Eta grekozkoan nahikoa argi geratzen da zer esan nahi duen ἀναβαθμοί . Ἀναβαθμοί , bada, mailak dira; baina goranzkoak ez beheranzkoak. Eta Latinoak ezin izan zuen zehatz esan eta, orokorki esan zuen: era hortara, mailadia esanez ezbaian utzi zuen goranzkoak ala beheranzkoak zirenentz.

ἀνα-βαίνω ...igo	εἰσ-βαίνω...sartu
ἀπο-βαίνω ...irten	ἐκ-βαίνω...irten/gertatu
περι-βαίνω ...inguratu	προσ-βαίνω...igo/aurreratu
κατα-βαίνω ...jeitsi	

Hortan grekoak latinari irabazi dio; preposizio-aurrizki guzti horien bidez zertzelada ugari eta zehatzak lortzen dituelako, testo-inguru batean bata, bestean bestea erabiliz gero zentzun askotarikoak adierazteko gai delako.

120 **MALTZURKERIA** : "Neque illi tamen ad cavendum dolus, aut astutia deerant, astutiam ponens in bono. Sed apud illos rarissimum, apud nostros frequentissimum est. (Salust. "De bello Catilin.")

(Epistola 167,6)

Eta hari ez zitzaizkion peitu kontuz ibiltzeko maltzurkeria edo buru zorrotza, zorrotasun hori onerako erabiliz. Haien artean arras bakan dena, gutarren artean guztiz maizkoa.

121 **MERKURI** : "Quod si sermo ipse dicitur esse Mercurius, sicut ea quae de illo interpretantur, ostendunt (nam idea Mercurius, quasi medius currens dicitur appellatus, quod sermo currat inter homines medius; ideo Hermes graece, quod sermo vel interpretatio, quae utique ad sermonem pertinet, ἑρμηνεία dicitur; ideo et mercibus praesse, quia inter vendentes et ementes sermo fit medius".

(De Civitate Dei, VII, 14)

Hizketaldia bera esaten bada dela Merkuri, hargatik esaten direnek erakusten duten moduan, (Merkuri, bada, esaten denez, erditik lasterka dabile naren antzekoa edo da, hizketa gizonen artean erditik dabilelako); horregatik Hermes grekoz, hizketa edo adierazpena, hizketaldia-ri benetan dagokiona, ἑρμηνεία esaten da; horregatik saltz gaitan buru bezala dager, saltzaile-erosleen artean hizketa dabilelako tarteko.

MERKURI: salerosketaren jainko erromatarra; lehenengotan aileen salerosketarena. Gero grekoen Hermes-ekin bat egin zuten. Margo-lan batean Merkuri, biltegi batetan, kapa zabalera jantzita, oskietan eta kapelan hegoak, jauretxe batetik irteten ari da, eskuinean boltsa bete diru darama la. Maiatzaren 15an bere jaia.

Hermes, beste gauza askoren artean, salerosketaren eta honek behar duen pentsaketa eta abileziaren jainkoa. Gauza atsegin-erabilkorren asmatzailatzat zuten: lira, txirula, pisu-neurriak eta kirolak asmatu omen zituen. Gizonarentzat bihotzbera: hitz etorria eta persuasioa berak zabaltzen bait zituen.

ἑρμηνεία, ας ἦ = hizketa/azalpena.

Merkuri

122 MILA: "Currus Dei decem millium multiplex; vel denum millium multiplex; vel decies millies multiplex. Unum verbum enim graecum sicut quisque potuit latinorum interpretum transtulit, quod ibi dictum est μυριοπλάσιος, Latine autem satis exprimi non potuit: quoniam mille apud graecos χιλιάς dicuntur, μυριάδες autem plura dena millia; μυριάς quippe una, decem millia sunt".

(Enarrationes in Psalmos, 67, 24)

Jaungoikoaren gurdia hamar milak osatua; edo hamarna milak; edo hamar aldiz mila aldiz. Grekozko berba bakarra latin-itzultzaileek bakoitzak ahal izan zuen bezala itzuli zuen; bertan μυριοπλάσιος dakarrena, latinez ezin adierazi zuen aski argi: grekoen artean mila χιλιάς esaten delako, eta μυριάδες hamarna áldiz baino arago; eta μυριάς bat hamar mila dira.

93. **Grands nombres.** — Pour les nombres supérieurs à 10 000, on peut employer les formes δισμύριοι, 20 000; τρισμύριοι, 30 000;... δεκακισμύριοι, 100 000; ou se servir du nom ἡ μυριάς, -άδος, la myriade, et dire: δύο μυριάδες, 20 000; τρεῖς μυριάδες, 30 000; etc.

☞ Μυριοι (10 000), accentué sur l'avant-dernière syllabe, signifie innombrable, comme *sescenti* (600) en latin.

(Précis de grammaire grecque-Hachette-C. Maquet, F. Flutre; 30. orrialdea; Paris, 1925)

123 NEURKETA(hitz)BERGILIRENGAN: "Non enim sicut primam syllabam Italiae, quam brevem pronuntiaverunt veteres, voluit Virgilius et longa facta est".

(De doctrina christiana, lib. II, XXXVIII-56)

Ez, noski, Italia-ren lehenengo silaba bezala, antxina-koek labur ebaki zutena, Birgilio-k hala nahita luze bilakatu zen.

154. En los párrafos anteriores hemos visto que los cambios cuantitativos se debían generalmente a la influencia de otros sonidos contiguos o al acento (ley de la abreviación de los yambos); sin embargo, otros factores de índole no fonética⁹ pueden determinar también algunas alteraciones en la cantidad tradicional de las vocales. En primer lugar, no debemos olvidar las licencias métricas. En efecto, una palabra con una secuencia de tres sílabas breves o una breve entre dos largas resulta a veces difícil de adaptar a las exigencias del metro; en tal caso los poetas no vacilaban en cambiar la cantidad de alguna de dichas vocales; tal es el caso de la palabra *Itāna*, que a veces aparece, en oposición a su etimología, medida como si su vocal inicial fuera larga, por ej. *Itānam*, Verg. Aen. I, 2. Lo dicho explica escansiones como *glōmērē* (en vez de *glōmērē*) Lucr. I, 360, y *dēfrātūm* (en vez de *dēfrātūm*) Plaut. Pseud. 741.

Las mismas razones determinan a veces el fenómeno contrario, con lo cual aparecen en poesía palabras con alguna de sus vocales medida como breve en vez de larga; así, *Fidēnam*, Verg. Aen. VI, 773 en vez de *Fidēnam*. Estas alteraciones son especialmente frecuentes tratándose de palabras extranjeras.

Falsas etimologías pueden también determinar una

⁹ KIECKERS, § 46; SOMMER, §§ 31 y 84; LEUMANN, § 86, p. 100.

¹⁰ LEUMANN, § 94; SOMMER, pp. 119-120; JURET, p. 11.

alteración en la cantidad auténtica de una-vocal; tal es el caso de la palabra *fērālis*, que por la etimología significa «concerniente a los muertos o a los infiernos», sin embargo se creyó equivocadamente que esta palabra se relacionaba con el verbo *fēro* y se le atribuyó una *e* breve " (cf. Ouid. *Fast.* 2, 569).

155. Factor más importante en estas alteraciones cuantitativas de índole no fonética lo constituye la necesidad de adaptación que planteaban los préstamos del griego ". En principio se acentuaban las palabras importadas de Grecia de acuerdo con las normas que regulan los principios del acento en latín (cf. 67); de ahí discrepancias entre la acentuación griega y latina en palabras como "Ὀλυμπος: *Olympus*; μελοδία: *melodia*; εἰδωλον: *idolus*.

Estas discrepancias resultaban, no obstante, enojosas; por ello, al intensificarse la influencia griega, y concretamente a partir de la época imperial, prevaleció la acentuación a la griega y se pronunciaba *Olympus*, *melodia*, *idolus*. Sin embargo, esta forma de acentuar chocaba con las normas que regulaban la acentuación latina, con lo cual lo que se había ganado por un lado se había perdido por otro. Llevados por el deseo de salvar esta dificultad, los romanos cayeron en la cuenta que podía resolverse en muchos casos esta anomalía cambiando la cantidad de las vocales, y así en una palabra como *idolum* bastaba con atribuir cantidad breve a la *o* para que la acentuación paroxitona resultara correcta.

Estas abreviaciones tuvieron amplia difusión y repercusión especialmente en el habla popular

(Mariano Bassols de Climent: "Fonética Latina"; C.S.I.C. Madrid, 1972; 108-109. orrialdeak)

Hona hemen S. Agustin-ek aipatu neurritzak:

Arma virumque cano, Trojæ qui primus ab oris
Italiam fato profugus Laviniaque venit
Litora, multum ille et terris jactatus et alto
Vi superum, sævæ memorem Junonis ob iram,
Multa quoque et bello passus, dum conderet urbem,
Inferretque deos Latio, genus unde Latinum

(P. Virgillii Maronis "Aeneidos" liber I, vv. 1-6)

DE VITA EXEMPLARIUM PRESBYTERORUM VASCONUM

GOTZON GARITAONANDIA

In vico Urduliz, in Bizkaia, natus est. Iuvenis cum jam esset in Seminario, in populo Derio, studia sacerdotalia incepit.

Priusquam sacerdos fieret cognovimus eum: animo laetus et ad omne genus apostolatus corde paratus erat semper. Ecclesiam et mundum, tanquam Dei manus opus, vere amans. Alacer spiritu et diligens, omnia quæ agenda suscipiebat propter Christum et in Christo conficienda esse censebat. Quod ut melius perageret usque animum et intellectum digne parare studebat.

In vicum Mañu nuncupatum destinatus est. Ibique eandem linguam quam ex ore parentum didicerat ad Evangelium prædicandum invenit; quapropter maxima dilectione peroptime eam loquendi et scribendi causa, vasconum linguæ studio se dedit.

Sed non desunt inter nos, haud sine dolore ac moerore confiteor, qui tanquam canes latrantes, quaerentes quem devorent... ipsorum parentum et fratrum linguam despiciant, modo si lingua vasconum sit...

Itaque Alfredo Agirre eius condiscipulus, inter advenas hispanos apostolatum exercens, eum vituperare non desinebat. Sed Gotzon alacer et diligens Domini verba cordi insita ducebat: sufficit tibi gratia mea... atque illam sententiam auctoris romani: ille vere dolet qui

sine teste dolet. Itaque laeto animo vasconice scribens prosequabatur ad maiorem Dei gloriam.

An nescis tu, Agirre, te ad apostolatam hispanice exercendum linguam optime elaboratam accepisse et doctrinam praedicationis compluribus libris illustratam didicisse? Vasconice loquentes, autem, ea tempestate dico, hisce mediis privatos ac superiorum beneplacito orbos vixisse?

Putasne, quod ignoras despiciens, te summum gradum sapientiae consequi? Credisne aliorum virtutem vituperans te usque in apicem virtutis evolavisse? Desine iam, magna comitante caterva, pro peccato habere, quod cum creavit Deus vidit bonum esse...

Sunt adhuc multi qui in "Universitate Nugarum" doctores facti, tota provincia pervagantur. Ne praebueritis eis, nobiles vascones, neque cibum neque potum, donec e canibus latrantibus fiant fideles domi paterni custodes.

Iste, quem læti cõlimus
fidèles,
Cujus excelsos cånimus
triúmphos,
Hac die Joseph mériuit
perénnis
Gáudia vitæ.

O nimis felix, nimis o
beátus,
Cujus extrémam vígiles
ad horam
Christus et Virgo simul
astitérunt
Ore seréno.

Hinc stygis victor, lá-
queo solútus
Carnis, ad sedes plácido
sopóre
Migrat ætéernas, rutilis-
que cingit
Témpora sertis.

Ergo regnántem flagi-
témus omnes,
Adsit ut nobis, veniám-
que nostris
Obtinens culpis, tribuat
supérnæ

Múnera pacis.
Sint tibi plausus, tibi
sint honóres,
Trine, qui regnas, Deus,
et corónas
Aureas servo tribuis fi-
déli

Omne per ævum.

Amen.

Sinesdunek pozik goratu eta
garaipen bikainak abesten ari
garen Jose-k gaurko egunez zuen
betiko poza merezi.

Zu bai zoriontsu eta dohatsu,
zure azkenengo orduan egon
ziren eta, Kristo eta Birjina
begirale on.

Infernu-garaile, gorputz-loturak
apurtuz betiko egon-lekura,
lo gozo eginik, doa buruan
abar-distira.

Orain nagusia delarik otoitz
dezagun guztiok lagun dakigun,
bekatuak barka, bake iraunkorra
lor diezaigun.

Aintza Zuri eta ohore, Errege
Jaungoiko Hirukoitz, morroi zintzoa
saritzen bait duzu, urre-koroez,
betirakoa.

Jon Gotzon Etxebarria

Gernika